

SVENSKA FÖR INVANDRARE

Scen 1

Scenen: Ett mindre klassrum. Ett femtontal personer sitter vid avlånga bord, ställda ut från väggen, tre på den ena och tre på den andra sidan rummet. Personerna är mellan tjugo och femtiofem år. Lika många kvinnor som män. Av flera nationaliteter – svarta afrikaner, araber, kurder, en indiska, ett par européer – men bara en svensk, en kvinna, läraren. De flesta kvinnorna bär sjalar som täcker hår, hals och axlar. Deras blusar är färgglada, tillverkade i konstmaterial, billiga. Anonyma svarta långbyxor, grå långbyxor, billiga jeans. En av de svarta männen har en trång svart jacka i ett glansigt tyg som börjat spricka i sömmarna. Mannen bredvid honom, en äldre kurd, bär en urtoättad men ren vit bomullsskjorta som fransat sig på ärmar och krage. Bakom dem sitter en ung svart kvinna, insvept i en grön stickad kofta, ansiktet för det mesta dolt av en vit sjal. Någonstans ett par noppiga yllebyxor i en oklar grågrön färg, en skrikig akryltröja, snedgångna svarta skor.

Glöm inte dofterna! En svag men omiskännlig doft av saffran, svartpeppar, gurkmeja vilar över lokalen. Också oljor som några av kvinnorna gnidit in sig med – håret, ansiktet, halsen, hela kroppen – och av tvål. Också malmedel.

Läraren framme vid svarta tavlan anstränger sig för att inviga dem i det svenska språkets mysterier. ("Säg efter mig nu allihopa: k-a-r-e-n-s-d-a-g.") Hon är vänlig, skrattar ofta, ger sig inte. När ett missförstånd har inträffat, och något snabbt ska redas ut, flyger repliker på arabiska, kurdiska, turkiska genom lokalen.

Läraren: – Stopp! Stopp! Nu pratar vi inte arabiska utan svenska.

Klassen tystnar. Läraren tittar ut över klassrummet.

Läraren: – Så, vem vill börja? Yousef?

En medelålders man reser sig och går fram till katedern, vänder sig om och börjar tala.

Yousef: – Jag heter Yousef Hussein. Jag kommer från Irak. Jag bodde i Bagdad. Jag hade fyra syster och en bror. Jag arbetade på sjukhuset. Sköterska i tjugotvå år.

Han tystnar.

En kvinna: – När kom du till Sverige?

Yousef: – Cirka två år.

Tystnar igen, men fortsätter snart.

Yousef: – Sverige demokrati bättre än Irak. Jag lever med två barn. Jag bor i lägenhet. Min fru och två barn kom inte. Dom bor i Damaskus. I Syrien. Dom väntar.

En kvinna: – Vet du när dom ska komma?

Yousef: – Jag vet inte.

En kvinna: – Hur många år har du gått i skolan?

Yousef: – Tolv år, sen jag två år som sköterska. Jag kan prata arabiska, kurdiska, syrianska, lite svenska. I *future* jag kan prata svenska.

Tystnar, letar i minnet efter något att säga, säger till sist:

Yousef: – Jag växer blommor och grönsaker.

Alla skrattar.

Läraren: – Yousef, du *odlar* blommor och grönsaker.

Yousef (som också skrattar): – Okej.

Yousef går och sätter sig. En av de svarta männen reser sig och går fram till katedern.

Muhammed: – Jag heter Muhammed, jag har från Somalia. Jag är gifte, jag har tre barn. En pojke, två flickor. Dom har i Somalia. Min mamma tar hand om dom. Jag har två gifter.

En kvinna: – Måste du betala bidrag till första frun?

Muhammed: – Nej, hon död.

En man (som sitter längst fram, vänder sig om mot de andra): – Hans fru död.

Muhammed: – Jag gifte två gånger. Första gången hon död.

Kvinnan: – Förlåt.

Muhammed: – Mina barn går i grundskolan. Jag är veterinär. Jag studerar Italien. Jag studerar italienska.

En man: – Vill du vara veterinär i Sverige?

Muhammed: – Ja. Jag lärde mig Sverige.

Han går och sätter sig, avlöses av kvinna i sjal.

Faizeh: – Jag heter Faizeh. Jag är gift. Jag har fem barn. Jag kommer från Irak. Min man jobbar här i Tensta.

En kvinna: – Var jobbar han?

Faizeh: – Städar.

Alla skrattar.

Faizeh: – Alla mina barn alla pojkar. I Irak jag hade fyra bröder. Dom bor i Irak. Och tre systrar. Mamma och pappa. Alla finns i Irak. Jag i Irak jobbar, inte i skolan.

Samma kvinna som tidigare: – Inte i skola?

Faizeh: – Fyra år.

En annan kvinna: – Hur många år du varit i Sverige?

Faizeh: – Tre år. I Irak jag jobba hemma, med min mamma.

En kvinna som suttit tyst: – Hemmafru!

Kvinnan som ställt flera frågor tidigare: – Vad gjorde din pappa?

Faizeh: – Fotograf. Han hade studio. Jag hjälpte honom. Inte mycket, lite.

Samma kvinna igen: – Vad tycker du om Sverige?

Faizeh: – Jag tycker mycket om Sverige. Mina barn tycker mycket om Sverige.

Läraren: – Tack. Någon mer? Någon som har tagit med sig något?

Mannen i den vita skjortan går fram till katedern. Han håller ett radband i handen. Han håller upp radbandet.

Amer: - Jag vill tala om en sak som heter *sebha*, på arabiska.

En kvinna: - Radband.

Kvinnan i den gröna koftan: - Rorband?

En kvinna (samma som tidigare): - Radband.

Amer: - Radband. Den är tillverkad, gjord... *plastic*. När vi ber... när vi ber... och tackar gud eller Allah för allting han ger oss, vi sitter och säger: *Allah o-akhbar*. Det betyder tack. Sebha har många som hundraen styck, andra trettiofem, andra trettiotre. Styck. Sebha har också många färg. Till exempel röd, vit, svart. Har olika namn. Dom andra dyra, den här är billigare. Tillverkad med håll och tråd. Olika modeller. Olika: trä, sten...

Läraren: - Jag tror jag skulle vilja veta mer. Vem gör den?

Amer: - Människor.

En kvinna: - Säljer den på affären?

Amer: - Ja, affären. Dom har specialaffär.

Diskussion utbryter om skillnaden mellan shia och sunni, om profetens svärson Ali och var han är begravd, om de allmosor muslimen måste skänka till de fattiga. Repliker på svenska blandas med repliker på arabiska och kurdiska. Intensivt men inte aggressivt. Amer står tyst kvar med sitt radband i handen. Till sist vänder sig kvinnan i den gröna koftan mot läraren, ställer en fråga i normal samtalston men den är så pass intressant att de andra snabbt tystnar, antagligen också något trötta på diskussionen som börjat ebba ut.

Kvinnan i grön kofta: - Hur gör ni i Sverige när det gäller fattiga och hemlösa?

En kvinna: - Det finns inte i Sverige.

En man: - Dom som i Sverige inte har försörjning får pengar av soss.

En kvinna (samma som ovan, nu något aggressivt): - Finns inte!

En man (samma som tidigare, också han något aggressiv): - Säg inte så!

Läraren: – I Sverige betalar alla som arbetar *skatt*, som alltså är en del av den *lön* de får. Alla måste betala en del av lönen till staten. En del av dom pengarna, en del av skatten alltså, går till människor som inte kan försörja sig själva.

En man: – *Vi lever på skatt!*

En man: – Sen finns det organisationer som hjälper dom fattiga.

En kvinna: – Röda kors!

En kvinna: – Kyrkor.

En man: – Försäkringskassan!

Amer går och sätter sig. En svart man går fram.

Ibrahim: – Jag heter Ibrahim. Jag kommer från Kenya. Jag har tre barn, två pojkar, en flicka. Två bor i Sverige, en bor i Afrika. Jag kom till Sverige och spelar fotboll. Min flicka i Afrika. Det inte bra för mig. Min fru bor i Afrika. Jag väntar på henne. Jag spelar fotboll division tre i Norsborg. Jag kom till Sverige nittiosju. Jag kan bara spela fotboll. Min första flicka tolv år.

En kvinna: – Är du happy i Sverige?

Ibrahim: – Can I say it in English? I am thinking of my daughter in Africa. Därför är jag inte koncentrerad i skolan.

En kvinna räcker försiktigt upp handen, läraren säger hennes namn – Atiye! – och kvinnan reser sig, går fram och börjar berätta.

Atiye: – Jag heter Atiye Hussein. Jag har två barn, dom går på dagis. Jag är gift. Jag kommer från Turkiet. Jag kom för två år sen.

En kvinna: – Hur många år studerat SFI?

Atiye: – Ett år.

Kvinnan: – I Turkiet?

Atiye: – Åtta år i skolan.

Kvinnan: – Hann du jobba i Turkiet?

Atiye: – Nej.

Kvinnan: – När gifte du dig?

Atiye: – Sexton år.

Hon går och sätter sig, avlöses av en kvinna, en europé, som yttrat sig flera gånger.

Foli: – Jag heter Foli. Jag kommer från Grekland. Jag har två bröder. En som var svensk barnfödelse... en bror svensk pappa. En bror samma mamma och pappa. Jag har studerat nattsköterska. Jag studera på kvällarna. Det var hårt, men jag hade många drömmar. Jag ville hjälpa människorna. På skolan vi hade en organisation, jag var ordförande, dom hade valt mig. Grekland är inte demokrati, därför jag kom till Sverige. Det är hårt. Jag trodde Sverige var demokrati, men det var inte det jag drömde om i alla fall. Men bättre än Grekland. Jag kom till Sverige, jag jobbade på kvällen, jag jobbade på ålderdomshem, jag jobbade som undersköterska. Det var svårt, men de gamla människorna är snällare än unga män. Det var hårt. När jag skadade min rygg förstod jag att demokratin inte fungerar i Sverige också. Jag betalar skatt, men jag har inga rättigheter att studera.

Hon tystnar, ser på sina klasskamrater, väntar på att de ska fråga henne om någonting. (Som hon har frågat dem!)

En kvinna: – Hur längre har du varit i Sverige?

Foli: – Två år.

Läraren: – Nu tar vi rast!

Scen 2

Scenen: Fikarum med soffor och bord. Några elever sitter, andra står. Några har gått ut och för att röka. Några pratar lågmält med varandra, andra sitter tysta. Enstaka dialoger hörs över bruset:

– Stänkte?

– Svängde.

– Stängde?

– Nej, svängde. Svängde bilen. Höger, vänster.

- Ah! Svängde!

- Alla barn trivs.

- Ja.

- Vi vuxna problem. Vi vuxna gråter.

- Jag ringde och dom förstod.

- Dom förstod?

- Ja. Jag hade ont i magen. Dom förstod.

I ett hörn står en reporter i kavaj och jeans (svensk, något äldre, gråhårig) tillsammans med den unga svarta kvinnan i grön kofta. De har var sin plastmugg med kaffe i handen. Då och då antecknar han något i ett anteckningsblock.

Farhiya: - Jag kom hit ensam. Det var 1996.

Reportern: - Hur gammal var du då?

Farhiya: - Jag var sexton.

Reportern: - Och du kom hit alldeles ensam?

Farhiya: - Ja.

Reportern: - Och du kände ingen här?

Hon skakar på huvudet, smuttar försiktigt på det heta kaffet.

Reportern: - Du hade inga släktingar här?

Farhiya: - Nej.

Reportern: - Vart kom du först här i Sverige?

Farhiya: - Till Carlslund. Känner du Carlslund?

Reportern: - Ja. Men varför kom du just till Sverige?

Farhiya: - Sverige bra.

Reportern: - Men hur kom du hit?

Farhiya: - Med flygplan.

Reportern: - Jo, det förstår jag. Men hur hittade du till Sverige? Det är en lång resa.

Farhiya: – Jag tittade på kartan. Sen åkte jag, till Carlslund, till Sverige.

Reportern: – Och du landade på Arlanda och kom bara rakt in i Sverige?

Farhiya: – Ja. Polisen var snäll.

Reportern: – Okej.

Han antecknar, ser något villrådig ut.

Farhiya: – Men mamma var död. Hon död. Hon dödades. Därför fick jag stanna.

Reportern: – Hon dödades, säger du.

Farhiya: – Ja.

Reportern: – Av vem?

Farhiya: – Vi satt och åt lunch. Dom kommer in, dom sköt henne. Dom var maskerade.

Reportern: – Men varför?

Farhiya: – Jag vet inte. Ingen vet.

Reportern: – Så hemskt. Och din pappa? Vad hände med honom?

Farhiya: – Han lever. Han är i Somalia. Han ville att jag skulle in i Sverige.

Reportern: – Han såg alltså till att du kom hit?

Farhiya: – Ja, jag åkte med min pappas kusin.

Reportern: – Ni kom alltså hit tillsammans?

Farhiya: – Ja.

Reportern: – Och efter Carlslund? Vart kom du då?

Farhiya: – Till Skellefteå.

Reportern: – Hur var det där då?

Farhiya: – Det var mörkt klockan två på dagen!

Reportern: – Är du gift?

Farhiya: – Nej. Jag är inte gift. Jag har inga barn. Det är mitt problem. Jag är ensam.

Reportern: – Men någon kompis har du?

Farhiya: – Ja. En.

Reportern: – En kompis?

Farhiya: – Ja. Jag vill inte ha fler. *En kompis.*

Scen 3

Tillbaka i klassrummet. Muhammed visar upp första sidan av Stockholm City med rubriken SADDAM GRIPEN och ett fotografi av en skäggig förvirrad Saddam Hussein. Han vänder sig mot läraren.

Muhammed: – Kan du förklara: Är det här Saddam eller inte?

Farhiya: – Vad betyder gripen?

Läraren skriver på tavlan: att gripa = ta fast. Berättar sedan kort om bakgrunden till gripandet.

En kvinna: – Var gömde han sig?

En kvinna: – Jag vet inte.

En man: – Dom berättade men jag förstod inte.

Foli: – Han hade gömt sig i en källare, nere under marken.

En kvinna: – Var? Var hittade dom honom?

Foli: – I Tikrit. Nära Tikrit.

En kvinna (som frågat tidigare): – Vad är Tikrit?

Faizeh: – En liten stad. Han blev född där.

Läraren: – Då kan man kalla Tikrit för Saddams... Någon?

En kvinna: – Familj.

Amer: – Hemstad.

En kvinna: – Försökte han smita?

Yousef säger något på kurdiska. Samtidigt en lågmäld diskussion mellan några i ett hörn, varifrån kommer repliker som: Tre meter under golvet. Golvet? En grav. Grav? Låg han i en grav? Så hörs Faizehs röst över de andras.

Faizeh: – I en skog?

En kvinna: – En park?

Yousef: – Det var några träd bara.

Diskussion utbryter om Saddam Husseins illdåd och alla de miljoner han dödat (Många! Många!) samtidigt som någon, en av kvinnorna, betvivlar att det är Saddam som gripits. Hon tycker inte det liknar honom. Han känner inte igen honom i det där stora skägget. Också den amerikanska invasionen av Irak dryftas.

Farhiya: – Barnen dör. Döda överallt.

En kvinna: – Nu Amerika bestämmer i Irak. Inte bra.

Faizeh: – Om Saddam bra jag inte i Sverige.

En man: – Han är galen.

En kvinna: – Bush också.

Klassen fortsätter med samhällsorientering, då de ska arbeta självständigt. De tar fram sina papper och pennor medan läraren går omkring i klassrummet och hjälper till. Hon stannar vid den bänk där Farhiya sitter, pekar på något hon skrivit.

Läraren: – Vad står det där?

Farhiya: – Jag vet inte.

En man: – Ord är svårt.

Läraren: – Ja, vad står det?

Farhiya (bokstaverar): – L-e-g-i-t-i-m-a-t-i-o-n.

Läraren: – Vad är det för någonting?

Farhiya stirrar hjälplöst på sitt papper.

Läraren: – Kan någon hjälpa Farhiya?

En man: – Identitet.

Läraren: – Vad är identitet?

Mannen: – Vilken är du.

Läraren: – Vad kan man se på ID-kortet? Legitimationskortet?

Farhiya: – Kort.

En kvinna: – Personnummer.

Farhiya (tittar upp): – Legitimation betyder ID-kort?

Läraren: - Ja.

Läraren sträcker på sig och ser ut över klassen.

Läraren: - Arton år kallar man också något annat?

Farhiya: - Ung.

Läraren fortsätter att gå omkring medan eleverna arbetar tyst, ibland viskar sinsemellan.

Läraren: - Vad kommer ni ihåg om alla människors rättigheter?

En kvinna: - Dom kan promenera och göra vad dom vill.

En man: - Inte vad dom vill! Det finns lagar.

En kvinna: - Gå ut och titta i skogen.

En kvinna: - Plocka.

Läraren: - Vad får man plocka?

Kvinnan: - Svamp.

Läraren: - Och mer?

En man: - Man får gå ut med hunden.

Läraren: - Vad får man plocka mer?

En man: - Lingon.

En man: - Men inte om vintern.

Läraren: - Vad betyder fridlysta blommor?

En man: - Dom är fria att plocka.

En man: - Fast tvärtom.

Läraren fortsätter att gå omkring i klassrummet, stannar än här, än där, pekar, viskar något.

Läraren: - Kan du läsa det ordet?

En kvinna (långsamt): - Valborgsmässoafton.

Läraren: - Valborgsmässoafton. Kan ni repetera det?

Alla: - Valborgsmässoafton.

Läraren: - Valborgsmässoafton.

Alla: - Valborgsmässoafton.

Läraren: - Vad brukar svensken göra när han firar den här dagen?

En kvinna (snabbt): - Dom äter gris.

En man: - Med blommor... så där.

Han visar med hjälp av händerna något som uppenbarligen är en midsommarstång.

Läraren: - Nej, det är midsommarafton. Valborgsmässoafton? Vad gör svenskarna på valborgsmässoafton?

Tystnad.

Läraren: - Man brukar elda!

Några skakar misstroget på huvudet, andra stirrar blankt framför sig.

Läraren: - Har ingen sett det? Eldar på våren? Den sista april.

En man: - Jag sett!

Läraren: - Vad firar man på påsken?

En kvinna: - Julafton.

En man: - Man äter ägg.

En man: - Godis.

Läraren: - Men vad firar man på påsken?

En man (tvekande): - Stora fredan...

Läraren: - Vad heter det?

Det är tyst.

Läraren: - På påsken firar man Jesus återuppståndelse från de döda. Vad firar man på midsommarafton? Någon?

En man: - Man firar ljuset.

En kvinna: - Dom har speciella kläder.

En kvinna: – Dom dansar.

SLUT

ANDERS SUNDELIN

Ur *Världens bästa land* (2007)

